

O autorce

Ida Fink była polsko-izraelską pisarką. Urodziła się w 1921 roku w Zbarażu jako Ida Landau. To ukraińskie dzisiaj miasteczko leżało kiedyś na wschodnich obszarach II Rzeczypospolitej i było zamieszkane przez Polaków, Ukraińców i Żydów. **Przyszła pisarka pochodziła z rodziny żydowskiej.** Jej ojciec był lekarzem, matka nauczycielką. **Rodzina pisarki była laicka i zasymilowana, po śmierci dziadków nie obchodziła już żydowskich świąt.** Po maturze w 1938 roku Ida Landau rozpoczęła studia muzyczne w Konserwatorium Polskiego Towarzystwa Muzycznego we Lwowie.

W 1941 roku po wkroczeniu Niemców do Związku Radzieckiego cała rodzina przyszłej pisarki trafiła do zbaraskiego getta, skąd **Ida i jej siostra uciekły po otrzymaniu aryjskich papierów** i odtąd się ukrywały, m.in. wśród pracowników wywiezionych na roboty przymusowe do Niemiec. Ida Fink opisała te wydarzenia w książce *Podróż*. Siostry przetrwały wojnę i po powrocie z Niemiec odnalazły ojca, który pracował w Kłodzku jako internista. Matka zmarła na raka na początku wojny.

Przyszła pisarka zamieszkała w Polsce i **w 1948 roku wyszła za mąż za Brunona Finka.** W 1954 roku urodziła córkę. **W 1957 roku wyjechała wraz**

O autorce

z rodziną do Izraela, gdzie spędziła resztę życia. Przez wiele lat mieszkała w Cholonie i pracowała w bibliotece muzycznej oraz w dziale gromadzenia świadectw w Instytucie Yad Vashem. Była członkiem Związku Autorów Piszących po Polsku w Izraelu, znalazła się też na liście stu najważniejszych autorów żydowskich sporządzonej przez Jewish Book Council w Nowym Jorku. **W ostatnich latach mieszkała w Tel Awiwie, gdzie zmarła 27 września 2011 roku.**

Utwory Idy Fink tłumaczone są na wiele języków, m.in. angielski, duński, francuski, hebrajski, holenderski, niemiecki, norweski i włoski.

Otrzymane wyróżnienia i nagrody:

- holenderska Nagroda im. Anny Frank (za zbiór opowiadań *Skrawek czasu*),
- włoska nagroda Premio Moravia,
- Nagroda Buchmanna przyznawana przez Instytut Yad Vashem,
- Sapir Prize,
- Nagroda Specjalna Polskiego PEN Clubu (2003),
- Izraelska Nagroda Literacka.

Geneza

Ida Fink zadebiutowała w 1958 roku w polskojęzycznej prasie izraelskiej. Publikowała opowiadania, które znalazły się później w wydaniach książkowych.

Pierwsze wydanie książkowe prozy Idy Fink miało miejsce w Izraelu w roku 1976. Był to zbiór opowiadań przełożonych na język hebrajski, które weszły później w skład tomu ***Skrawek czasu***. Opowiadania w języku polskim, czyli w języku, w jakim pisała Ida Fink, ukazały się dopiero w 1987 roku w Londynie i w drugim obiegu w Polsce.

Ida Fink umiała pisać i mówić w języku hebrajskim, ale pisała tylko po polsku. Otrzymała literacką Nagrodę Izraela w dziedzinie prozy jako **pierwsza pisarka, która tworzyła w innym języku niż hebrajski**. Karolina Famulska-Ciesielska w biografii Idy Fink pisze:

I tak paradoksalnie – kobieta posługująca się w pracy pisarskiej piękną polszczyzną i tylko polszczyzną, dla której hebrajski już na zawsze pozostał językiem obcym, stała się jedną z najważniejszych i najbardziej ulubionych pisarek Izraela.

Głównym tematem utworów Idy Fink jest Holocaust.

Genezę swoich opowiadań Ida Fink wyjaśnia po krótku na początku utworu *Skrawek czasu*. Przyznaje, że od dawna chciała opowiedzieć o koszmarze przeżytym przez jej naród, ale nie mogła i nie potrafiła. Obawiała się także, że upływ czasu zniszczy wspomnienia i osłabi uczucia im towarzyszące. **Wyjaśniła, że w czasie wojny inaczej mierzono czas – nie miesiącami i latami, ale od akcji do akcji.** Autorka pisze:

[...] bałam się także, że ten drugi czas (ten drugi mierzony już miesiącami i latami), który nałożył się warstwą lat na tamten, spłaszczyl go i zniszczył we mnie, lecz nie, kiedy dziś grzebałam w rumowisku pamięci, odnalazłam świeży i nietknięty zapomnieniem (s. 5).

W tym samym opowiadaniu rozważania na temat własnego narodu pisarka zamyka takim stwierdzeniem:

[...] my inni, zawsze inni, zawsze z piętnem inności, która jednych wbijała w pychę, a drugich w pokorę, my inni, którzy z racji swej inności byliśmy znów skazani, jak niegdyś już w historii [...] (s. 5).

W wywiadzie dla „Gazety Wyborczej” z 12 maja 2003 roku zatytułowanym *Piszę szeptem* Ida Fink powiedziała:

Piszę w dużej mierze o tym, co przeżyłam. Należę do pisarzy tzw. pierwszej generacji po Holocaulście. Wszyscy przypuszczali, że wraz z odejściem tych, którzy pamiętają, temat przestanie istnieć. Tymczasem nastąpiła i druga, i trzecia generacja pisarzy. Opierają się na pamięci swoich rodziców i dziadków, którzy jednak nie zawsze chcieli opowiadać. Pokolenie, które przeżyło, często przez wiele lat po wojnie milczało.

Utwory:

zbiory opowiadań

- *Skrawek czasu* (wyd. 1976)
- *Ślady* (wyd. 1996)
- *Odpywający ogród* (wyd. 2003)
- *Wiosna 1941* (wyd. 2009)

powieść

- *Podróż* (wyd. 1990)

Wybrane opowiadania

(układ tytułów alfabetyczny)

Awans

(opowiadanie zamieszczone w zbiorze *Odpywający ogród*)

Streszczenie

Głównym bohaterem opowiadania jest niemiecki oficer Ernst. Urlop, który przypadł na czas żniw, mężczyzna spędzał w domu, w Niemczech. Chętnie pomagał w polu i w gospodarstwie, a rodzice cieszyli się jego obecnością. Matka Emilia wypiekała co dzień ciasto, ojciec z dumą spoglądał na syna. Mężczyzna był przystojny, *rosły, wysportowany* (s. 135), podobał się dziewczynom. Córka Müllerów, właścicielki gospody, spacerowała przed domem Ernsta co wieczór. **Ostatnie dwa lata bohater spędził na froncie wschodnim, w dzikim i dalekim kraju zwanym Polską** (s. 136).

W ostatni wieczór przed powrotem na front młody mężczyzna pił z ojcem wino, a matka krzątała się po kuchni. W pokoju obok na łóżku leżał świeżo wyprasowany mundur. Ernst przyznał, że choć dobrze się czuje w domu, cieszy się, że wraca do służby. Ojciec zapewniał, że oboje z matką są z niego dumni i wierzą, że oprócz tego medalu, który już otrzymał, przypnie na piersi kolejne odznaczenie. Rodzice nie wiedzieli, jak minęły synowi dwa lata w Polsce, bo nie opowiadał o tym. **Ojciec stwierdził, że ostatnie odznaczenie i awans Ernsta przyjęła z radością cała wieś.** Chłopak jednak nadal nie chciał opowiadać o wojnie, w końcu przyznał, że otrzymał odznaczenie dzięki tchórzostwu kolegi, Waltera Pfanne.

Przygotował się do opowieści, zapalił papierosa i w tej chwili kątem oka dostrzegł Anne-Marie, która przystanęła przed domem. Zapytała o Ernsta, a matka odpowiedziała, że chłopak jest zajęty. Na uwagę ojca, że Anne-Marie jest niebrzydka, Ernst powiedział: *Tamta też była niebrzydka* (s. 139).

Opowiedział, że prowadzili „oczyszczającą akcję” – wywozili Żydów na pola poza miasteczkiem i tam rozstrzeliwali. Ojciec drgnął, słysząc te słowa, ale syn tego nie zauważył. Ciągnął opowieść. Strzelali po kolei: Georg, Gottfried, on i na końcu Walter. W pewnej chwili Ernst usłyszał okrzyk sturmbannführera. Okazało się, że Walter

Czas i miejsce zdarzeń

odmówił wykonania rozkazu. **Miał strzelić do młodej dziewczyny, szesnasto-, może siedemnastoletniej, która stała naga na polu i zasłaniała się rękoma.** Walter stał błydy i powtarzał, że nie może tego uczynić. Wówczas Ernst zabił tę dziewczynę i to wydarzenie przyczyniło się do udzielenia mu awansu.

Chłopak dopił szklankę wina, a jego ojciec siedział bez ruchu z otwartymi ustami. Po chwili zawołał żonę, która wbiegła do pokoju przerażona. Syn spojrzał jednak na ojca znacząco i Hans uspokoił panią Emilię, że nic się nie stało. Ona jednak *wy- czuła, że to nieprawda* (s. 141).

Czas i miejsce zdarzeń

Wydarzenia rozgrywają się w Niemczech, latem, w czasie żniw. Ernsta nie było w domu przez dwa lata, można więc przypuszczać, że jest rok 1941.

Bohaterowie

Ernst

Młody mężczyzna, przystojny, dobrze zbudowany, silny. *Metr osiemdziesiąt wzrostu, nordycka uroda,*